

ALP 2164
Larch.

LIETUVOS
NACIONALUS
M. MAŽYVYDO
BIBLIOTEKA

mpkslas menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1986
GEGUŽES MĖN. 24 d. / MAY 24, 1986
PART TWO - Nr. 102(21)

Kompozitorius Rossini ir jo „Vilius Telis“

SAULĖ JAUTOKAITĖ

Šiame numeryje:

- Pranešimas didžiajam broliui.
- Kompozitorius Rossini ir jo „Vilius Telis“.
- Rašytojas, leidykla ir visuomeniniai ryšiai.
- Penki lietuviai kalinamų rašytojų ir žurnalistų sąrašas.
- Česlovo Grincevičiaus pasakojimas „Vidudienio varpai“.
- Kiekvienas kūrinys turi ir šešėlį.
- Tomo Venclovos eilėraščiai.
- Pianistės Dalios Sakaitės rečitalis.
- Švelnūs gamtovaizdžiai Ilonos Pėterienės parodoje.
- Chicagos teatruose.

Kertinė Parasė

Pranešimas didžiajam broliui

„Literaturnaja Gazeta“ žurnalo 1985.VIII.28 numeryje išspausdintas Vytauto Kazakevičiaus straipsnis „Antisovietinė mitologija“. Straipsnis skirtas supažindinti rusų skaitytoją su išeivijoje pasirodančiom studijom apie dabartinės Lietuvos rašytojų darbus. Pats straipsnis yra įdomus kaip retorikos etiudus: viena, išvados turi būti iš anksto aiškios (emigrantai savo esme tebėra antisovietiški ir toliau tęs savo kenksmingą darbą), o kita vertus, rusas skaitytojas turi pajusti, kad lietuviai rašytojai turi ir pasaulinę publiką, kurios reakcijos svarbios ir komunistams Lietuvos funkcionieriams — tokiems kaip ir pats Kazakevičius. Čia yra labai siauras takas, nes rusai nėra linkę toleruoti bet kokių tiesioginių ryšių su užsieniu. Ne lietuvių iniciatyva įvestas naujas draudimas knygas siųsti į užsienį.

Yra tikslu, kad išeivija domisi Lietuvos rašytojais: „Pats domėjimasis Sovietų Lietuvos kultūra ir menu pakankamai simpatingas: tie, kurie ilgą laiką stengėsi įtikinti save ir kitus, kad socialistinė sistema lietuvių tautinei kultūrai yra žalinga ir neprideda prie meninių vertybių kūrimo, šiandieną priversti viešai pripažinti didelius sovietinės literatūros pasiekimus“. Esanti ir kita priežastis: „Aiškiai silpnėja emigrantiška literatūra, nyksta sceniniai ir choriniai kolektyvai, tenkindamiesi nelabai aukštos kokybės mėgėjišku repertuaru. Esant tokiai padėčiai, sovietinė lietuviška knyga, daina, meno darbai lietuvių emigrantų gyvenime užima vis ryškesnę vietą“. Savotiškai įdomus ir šis išeivijos kultūrinio gyvenimo pripažinimas — anksčiau išeivija buvo tik sausa šaka, numesta dykynėje. Betgi pasirodo buvęs ir aukso amžius, o dabar, pasak Kazakevičiaus, neturėdami kaip literatūrinį alį numalšinti, griebiamės sovietinės literatūros. Turint tokį didelį pareikalavimą sovietinei

literatūrai, racionali reakcija būtų išeivija knygomis užversti — imkit, skaitykit ir džiaukitės! Šiuo metu elgiamasi visai kitaip: viešai išeivija raginama Lietuvoje išnešančias knygas skaityti, o tas knygas draudžiama užsienio siųsti. Viso to pateisinimas pateikiamas maždaug taip: išeiviai buvo ir yra liaudies priešai, nežiūrint kaip jie kalbėtų. „Deja, būtų naivu kalbėti apie kokį nors socializmo priešų praregėjimą. Pažintis su užsienio autorių darbais įtikina, kad objektyvus požiūris ir mūsų meninių pasiekimų pripažinimas, padarytas nenoromis, tik maskuoja ankstyvesnį tikslą — kreivame veidrodyje atspindėti sovietinį gyvenimo būdą ir socialistinę kultūrą“. Kazakevičiui nepatinka tezę („per gerklę lendanti tezę“) apie estetinių kriterijų pirmumą kūrybos vertinime: kritikai „norėtų matyti mūsų rašytojus „apolitiškais“, atitrūkusiais nuo komunistinės stovybos uždavinių“. Ypač jam nepatinka rašytojas Algirdas Landsbergis, kuris „pasirašydamas slapyvardžiu Chicago klerikalų laikraštyje „Draugas“ tvirtina, kad lietuvių rašytojai neturi teisės ne tik naudotis laisve, bet ir kalbėti apie ją“. Kazakevičius čia jau atkerta: „Keistas nesupratimas, ar ne tiesa? Sunku neatkreipti dėmesio, kad sovietinių rašytojų suvažiavimuose, konferencijose, plenumuose dauguma kalbų yra pašvęsta kaip tik klausimams, liečiantiems literatūros paskirtį, žodžio meistro garbingą misiją mūsų nerimą keliančiais laikais“. Idomu, kad pati laisvė net ir šiame retoriniame atsikirtime lieka nepamiršta — gal ir akiplėšikumui yra ribos? Gaila, reikia pasakyti, kad ribų nėra. Kazakevičius nirsta ant Rimvydo Šilbario, kuris, pasak jo, siūlęs kritikuoti Vytautui Kubiliui antisovietinį dialogą“. Kazakevičius puola Aliną Stakniene (netgi kritikės var- (Nukelta į 2 psl.)

Biografiniai bruožai

Praslinkus vieneriems metams nuo genialaus kompozitoriaus Mozarto mirties, muzikos pasauliui gimė kitas vunderkindas. Nedideliame Italijos miestelyje, Pesaro, 1792 m. vasario 29 d. gimė Giacchino Antonio Rossini, vėliau tapęs vienu iš stambiausių itališkos operos atstovų. Kaip ir Mozartas, Rossini, būdamas dar vaikas, įstojo į Liceo Musicale mokyklą Bolognoje. Nors jis buvo labai gabus mokinys, tačiau dėl piniginių trūkumų turėjo šią mokyklą apleisti. Būdamas devyniolikos metų, 1810 m. debiutavo Venecijoje su operos kūrinium „La Cambiale di Matrimonio“, kuri buvo labai palankiai sutikta, o parašęs operas „Tancredi“ ir „L'italiana in Algeri“ susilaukė tarptautinio pasisekimo. Būdamas dvidešimt vienerių metų, Rossini tapo itališkos publikos dievaitiu. Jis buvo pakviestas į Neapolį vadovauti dviem operom ir rašyti jom naujus operos kūrinius. O kai 1816 m. Romoje buvo pastatyta jo naujoji opera „Sevilijos kirpėjas“, jam buvo atidarytos durys į visų miestų operų rūmus.

Rossini 1822 m. išvyko į Vieną, kur jo operos visus žavėjo. Kai po dvejų metų jis atvyko į Paryžių, būdamas trisdešimt vienerių metų, Italijoje per dvyliką metų jau buvo parašęs 33 operas. Paryžiuje jis vadovavo Theatre Italien ir buvo karališkų rūmų kompozitoriumi. Čia jis buvo toks populiarus, jog karalius Karolis X sudarė su juo dešimties metų sutartį, kad jis parašytų kasmet kelias naujas operas ir už tai jam būtų duodama stambi pensija visam likusiam gyvenimui. Čia jis prie savo gausaus operų repertuaro pridėjo dar naujus kūrinius. Rossini dažnai operas kūrė garsiai tų laikų ispanų solistei Isabella Colbran, kurią jis vėliau ir vedė. Kompozitorius, būdamas 37 metų (nors po to jis dar gyveno apie 40 metų), staiga nutraukė operinę kūrybą ir prie jos daugiau nebegrįžo. Tiesa, per tuos likusius 40 metų jis parašė kelis kūrinius fortepionui, prancūziškas ir itališkas dainas, religinius kūrinius „Stabat Mater“ ir „La Petite Messe Solennelle“. Šis staigus pasitraukimas iš operinio gyvenimo sukėlė daug įvairių spėliojimų. Šią mįslę muzikologai visai bando atspėti. Vieni spėja, kad jis buvo pakankamai turtingas, kiti sako, kad „Vilius Telio“ premjeros nepasisekimas jį nutildė, o dar kiti sako, kad jis sirgo neurastenija, emocije, nervine liga.

Kompozitorius Rossini iš Prancūzijos grįžo į Italiją ir nuo 1836 iki 1848 m. buvo tos pačios mokyklos Liceo Musicale Bolognoje direktoriumi ir dainavimo mokytoju. Nuo 1848 iki 1855

m. gyveno Florencijoje. Mirus jo pirmajai žmonai, solistei Isabella Colbran, jis vedė prancūzė Olympe Pelessier, sugrįžo atgal į Paryžių, kur jis turėjo butą ir vilą Passy miestelyje. Čia jis gyveno ištaigingai, buvo didelis smaguriautojas, valgių žinovas, buvo didelė ir svarbi figūra socialiniame ir kultūriniame Paryžiaus gyvenime. Tuo metu kitos garsios muzikos pasaulio figūros, viešėdamos Paryžiuje, kaip Franz Liszt ir net Richard Wagner, dažnai jį aplankydavo.

Rossini, ištiktas širdies priepuolio, 1868 m. lapkričio 13 d. mirė savo viloje Passy miestelyje, Prancūzijoje. Jis buvo palaidotas Paryžiaus Pere Lachaise kapinėse, bet Italijos valdžiai pareikalavus, jo kūnas buvo parvežtas į Florenciją ir palaidotas Santa Croce bažnyčioje.

Muzikiniai bruožai

Giacchino Rossini buvo gimęs komiškosios operos (opera buffa) kompozitoriumi. Jo kūrybos stilius yra spontaniškas, melodingas, ritmingas, paprasta harmonija, spalvinga orkestruotė, kaip tik tinkanti komiškosios operos samojui. Jis puikiai muzikinėmis priemonėmis išreiškia komiškuosius charakterius ir situacijas. Nors Rossini buvo labai produktyvus kompozitorius, bet jis buvo ir tingus. Jis nebijojo panaudoti silpnės muzikos ar net „pasiskolinti“ iš savo ankstyvesniųjų operų medžiagos. Operas jis rašė labai greitai, pvz., „Sevilijos kirpėjas“ jis parašė per dvi savaites, nors Rossini nelabai buvo palankus naujovėms muzikos kūryboje, tačiau jis padarė kai kurių pakeitimų. Recitativo secco, fortepioninį akompanimentą pakeitė orkestriniu arba styginiu instrumentu. Jis pats parašydavo cadenzas, užuot leidęs dainininkui improvizuoti. Jis išobulino vadinamą Rossini crescendo

— kur tos pačios frazės yra kartojamos kiekviena karta vis garsiau ir aukščiau iki kulminacinio taško.

Nors Rossini kūrė ir rimtas (seria) operas kaip „Otello“, „Moze“, „Vilių Telį“, tačiau jos nesusilaukė tokio pasisekimo kaip jo komiškosios operos. Sentimentalios, lengvos, melodingos arijos nepajėgė sudominti klausytojo. Paviršutiniška muzika ne visai atitiko dramatinį veiksmą, buvo daug trūkumų. Rossini operą „Otello“ užtėmė Verdi su savo ta pačia Šekspyro drama pagrįstu kūriniu, taip kaip anksčiau Rossini užtėmė Paisiello operą „Sevilijos kirpėjas“ to paties siužeto savo operos kūriniu.

Kad Rossini buvo tikras komiškosios operos meistras, tvirtina pats kompozitorius savo laiške Richardui Wagneriui. „Pasakius teisybę, aš jaučiuosi labiau pajėgus

rašyti komiškas operas. Aš labiau mėgau traktuoti komiškas temas negu rimtas“. O parašęs religinį kūrinių „La Petite Messe Solennelle“, Rossini prirašė tokią pastabą: „Brangus Dieve, ar aš esu kada parašęs šventą muziką, arba pasmerkęs prastą muziką? Aš buvau gimęs komiškai operai, kaip Tu tai žinai. Tad būk palaimintas ir duok man dangų“.

„Vilius Telis“ buvo paskutinioji Rossini opera, kurią jis parašė būdamas trisdešimt septynerių metų. Jos premjera įvyko Paryžiuje 1829 m. rugpjūčio 3 d. Siužetas yra pagrįstas vokiečių rašytojo Friedrich von Schillerio dramos veikalu „Wilhelm Tell“. Dramaturgas Schilleris savo veikalą pagrindė savo veikalą pagrindė savo veikalą pagrindė savo veikalą pagrindė

Siandien muzikos teatruose gyvuoja Rossini komiškosios operos. Rimtosios yra labai retas svečias, susilaukiantis pilno pastatymo. Šių operų uvertiūros yra dažniau atliekamos simfoninių koncertų repertuaruose.

Todėl nesvarbu, kaip mes šią Rossini operą bevadiname, ar originalia prancūzų kalba „Guillaume Tell“, ar itališkai „Guglielmo Tell“, ar lietuviškai „Vilius Telis“, specialiai parašyta Paryžiaus operai ji davė užuomazgą vadinamai „grand“ operai, kurią plačiau išvystė kompozitoriai Meyerbeer, Berlioz, Verdi ir kiti. O Rossini, anksti pasitraukęs iš operinės kūrybos, liko muzikos istorijoje labiausiai žinomas kaip itališkos komiškosios operos kompozitorius.

Aleksandra Vilija Eivaite
Iš Lietuvių moterų dailininkų draugijos parodos „Žvilgsnis į save“, vykusios 1986 m. balandžio mėn. 18 - 27 d. Ciurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje.

Rašytojas, leidykla ir visuomeniniai ryšiai

Man labai malonu yra pasveikinti Lietuvos rašytojų draugijos pirmininką Česlovą Grincevičių Lietuviškos knygos klubo vardu su naujai išėjusia jo knyga *Vidudienio varpai*. Šia proga, manau, yra verta atkreipti dėmesį į vidinį sąryšį, kurį galima jausti tarp Lietuviškos knygos klubo ir rašytojo Česlovo Grincevičiaus. Kai buvo steigiamas Lietuviškos knygos klubas, jo steigėjai norėjo, kad ši knyga leidykla būtų tam tikras pratęsimas Nepriklausomos Lietuvos gyvenimo kultūrine ir literatūrine prasme. Lietuvos Nepriklausomybė turi daug atžvilgių, tačiau pati giliausia iš jų yra kultūrinis bei literatūrinis lietuvių tautos pabudimas, pasireiškęs rašytojais, poetais, menininkais ir mokslininkais.

Česlovas Grincevičius yra vienas iš tų kultūrinių išaugimų Nepriklausomos Lietuvos gyvenime. Ir šitokią jo sampratą jis gyvai paliudija savo raštais. Tiek jo *Vidurnakčio vargonai*, tiek romanai *Geroji vasara*, tiek ši nauja jo knyga, jeigu žiūrėsime temų atžvilgiu, bus ne kas kita kaip labai jautrus Lietuvos Nepriklausomybės išgyvenimas. Jis prasideda lietuviškame bažnytkaimy ir baigiasi nepaprastai jautriai Grincevičiaus išgyventu Lietuvos Nepriklausomybės praradimu, kurį jis vaizduoja vienoje šios knygos novelių.

Jeigu mes gilintumės į žodžio „novelė“ prasmę ir norėtume laukti, kad ji mums ką nors naujo pasakytų, nežinau ar ta prasme Grincevičiaus novelės yra mums naujos, nes ir mes visi panašiai, kaip jis, galime sakyti, Lietuvos atsikūrimą ir jos praradimą esame išgyvenę. Tačiau, yra skirtingo pas Grincevičių, tai jo išgyvenimų jautrumas. Jautrumas, Grincevičių apertarti, yra geras žodis. Grincevičius yra giliai jautrus, bet ne išoriškai triukšmingas. Jis ant savo knygų būtų galėjęs užrašyti motto: Tai yra knygos jautras lietuvių jautriam lietuviui.

Nesiimu čia analizuoti

Balandžio 18 d. Čikagos Jaunimo centro kavinėje buvo sutikta rašytojo Česlovo Grincevičiaus nauja knyga „Vidudienio varpai“. Čia matyti vakaronės programos dalyviai: Česlovas Grincevičius, aktorė Nijolė Martinaitytė, kun. Vytautas Bagdanavičius. Vakaronę surengė Čikagos ateitininkai sendraugiai.

Nuotrauka Kazio G. Ambrozaičio

Grincevičiaus literatūrinės vertės. Man šia proga norėjosi išskirti tik tą vidinį Česlovo Grincevičiaus ryšį su Lietuviškos knygos klubu. Ir praktiškai Grincevičius visada buvo arti Lietuviškos knygos klubo. Ir jis kartu su kitais gali džiaugtis, kad ši leidykla savo norėtą tikslą yra gana gerai pasiekusi. Ji per 33 metus yra išleidusi pusantro šimto knygų. Daugumas jų yra taip pat novelės ir romanai. Tarpe jų yra 33 „Draugo“ premijuotieji romanai. Vienu ar kitu atžvilgiu Česlovas Grincevičius yra prie šios veiklos prisidėjęs: ar veikdamas juri komisijose, ar pasakydamas savo nuomonę apie spausdintinas knygas, ar patardamas autoriams jų problemose.

Bet dar vienas dalykas. Grincevičius yra vienas iš tų, kurie organizavo ir palaikė ateitininkų tarpe rašytojų ir menininkų bei aktorių korporaciją Šatriją. Jam aktyviai veikiant, šioje draugijoje vis susiburdavo didelis būrys literatūrai ir menu besidominčių ateitininkų. Česlovas Grincevičius šį sąjūdį atgaivino ir atvykusių Amerikon tarpe. Į jį įsijungė ir čia mokslus išėjusių literatų ir menininkų. Suprantama, kad mokyklai skirtumai ir amžiaus skirtumai ne taip lengvai duodasi nugalimi ar suderinami. Tačiau tas uždavinys pasilieka. Ir,

manau, atspėsimė Česlovo Grincevičiaus linkėjimą jaunesniesiems jo draugams, kad tas jo, ligi šiol tesėtis, darbas nesustotų. Tam yra atsiradusios naujos geros nuotakos. Praėjusiame ateitininkų jubiliejiname kongrese, svarstant ateitininkijos išlikimo ir vaidmens klausimą visoje pasaulio atvirybėje, daugelio mintys krypo į profesines korporacijas, kaip į natūralų ryšį išlaikyti ateitininkijoje gyvus tarpusavio ryšius. To reikėtų linkėti jaunesnės kartos Česlovo Grincevičiaus draugams ir draugėms. Šiandien pradama studijuoti ryšį išlaikymą paprastomis priemonėmis, kaip įvadą į vertesnius dalykus. Anais Nin, amerikiečių rašytoja, sako, kad atidarymas buvo durų, uždarymas ir atidarymas automobilio durų, atvykimas ir išvykimas, atidarymas šaldytuvo ir pasiūlymas atsigerti, sustūmimas kėdžių, atskleidimas užuolaidų veda į kažką kitą, į naujus santykius ir naujus matymo punktus (*The Novel of the Future*, p. 35-36). To ryšį vertinimo, pasinaudojant kasdieninėmis priemonėmis, tenka linkėti jaunajai šatrijiečių kartai.

Vytautas Bagdanavičius

*Leidėjų vardu pasakytas žodis per Česlovo Grincevičiaus *Vidudienio varpų* suitiktuves š.m. balandžio mėn. 18 d. Čikagos Jaunimo centro kavinėje.

Česlovas Grincevičius

Vidudienio varpai

Sekmadienis. Saulė dar nebuvo patekėjusi, kai paukštė po langu ėmė čiulbėti ir Mykolienė nedavė miegoti. Ji kėlėsi, atidarė langą ir traukė vėsus, rasotą orą. Tas vėlyvojo pavasario metas, kai pradeda žydėti jazminai, jai nuo jaunystės laikų gražiausias. Jau anais laikais ją grauždavo kažkoks nerimas, noras eiti į laukus, šokinėti, dainuoti, pasidžiaugti, pakvėpinti, paliesti kiekvieną žiedą, ką nors sukurti. Kai buvo gyvas Mykolas, būdavo, vakarais susėdęs ant namų slenksčio, akis įbėjęs į savo sodelį ir klausydamas, kaip ten toluoj, paupėj lakštingalos suokia, o aplink jazminai žydi ir, Dievuli mano, kaip kvėpia! Tegul ir tenai aukštai jam taip kvėpia jo paties sodinti jazminai.

Mykolienė apžiūrėjęs savo darželį. Kaip miškas, gatvės nematyti. Krūmai krūmeliai, vijokliai, alyvmedžiai, lazdynėliai, agrastai. Palangė siekia piliarožės, nuo žemės atsiplėšę į pinučius kabinaisi žirneliai, pažeme traukiasi žemčiugai.

— Per šventą Joną pražydės bijūnai, o Petriniems gal ir lelijos.

Kur buvus nebuvus akimis grįžta prie jazminų. Jiedu su Mykolu taip džiaugėsi, kai miestelio pakraštį, prie upės įsigijo sklypa, pasistatė namuką, užvėsiė sodą. Pasodino ir kelis stiebus jazminų. Paskui jų jazminai pražydo. Buvo tada kaip tik Sekminių pirmoji diena.

— Sekminės! — per širdį lyg kas būtų adata dūręs. Ji buvo pamiršusi, kad šiandien Sekminės.

Ir kodėl, kai pats gražiausias metu

laikas, kai jaunimas, būdavo, šoka, vainikus pina ir jais puošia ne tik svirnelio jėjimą, bet ir galvijų ragus, kai į bažnyčią traukdavo linksmi, juokaudami, staiga pasidarė toji pavasario šventė ne šventė. Tyly, tuščia, liūdna. Niekad nėra buvę anksčiau ne tik Sekminių, bet ir paprasto sekmadienio ryto, kad iki šiol varpai neskambėtų, kad jos trobelės langų iš tolo nepasiektų ankstyvųjų Vandalų vargonų gaudimas. Ji tada mesdavo rytinę ruošą, geresne skarele pasirišdavo, nusiskindavo ryškesnį žiedą ir traukdavo su kitais į bažnyčią rožančiaus giedoti. Šiandien ji negali nei melstis, nei suprasti, kodėl Dievulis geriems, ramiams žmonėms liūdžia tiek daug kentėti.

Jai neišeina ir niekad neišeis iš galvos praėjusių metų Sekminės. Tokio atsitikimo ji nė nesapnavo. Net anais metais, kai miestelis degė, rodos, nebuvo taip liūdna kaip pernai. Taip.

Tada jazminų žiedai netilpo žaliuose pumpuruose. Parapičiai iš kaimų prinesė žalumynų bažnyčiai papuošti. Slapta net vieną kitą berželį atitėpė. Bet koks negandas pora dienų prieš šventę: naktį atvažiavo valdžios žmonės ir paėmė kleboną Vainorą! Dievas žino, ar jį kada gvyv pamatysim.

Nelaimės prasidėjo dar anksčiau, kai visą šalį užgožė tie patys svetimieji. Dar pirmomis dienomis kareiviai paėmė vikarą Paulių. Jo nusikaltimas buvo, kad jis ir toliau jaunus žmones mokė, geru keliu vedė. Kunigėlis dingo kaip į vandenį. Net tėvai nežino, kur jį išgabeno.

Paskui atėjo eilė vargonininkui Jokūbui. Didieji vargonai taip ir nutilo. Po to niekas nedrįso paliesti klavišų, kuriuos spaudė ir glostė tokio švelnaus žmogaus pirštai.

Bažnyčia Sekminėms tačiau buvo papuošta. Rytas buvo toks pats saulėtasis ir skaištus. Žmonės senu papratimu traukė visais keliais į miestelį. O gal kas netaip,

gal klebonėlį paleido, gal kitas atvažiavo. Kaip tokią dieną neiši, jei ne į bažnyčią, tai nors šventoriuje po kaštanais pastovėti, su giminėm susitikti, naujienų išgirsti ar pasiguosti.

Bažnyčioj tyly. Niekas nestovėjo prie klausyklos. Gerokai pavėlavę, netvirtu balsu giedoriai užtraukė rožančių, rytines giesmes. Į giedojimą įsitraukė veik visa bažnyčia, ko anksčiau nebūdavo. Prieš senu laiką prisirinko pilna, o šventoriuj nei kiek nemažiau. Kaip didelėm šventėm, atlaidam.

Taip, aišku, jokio kunigo nėra. Tik kažkodėl zakristijonas Vaitiekus su sūnumi atsirakino šventoriuj stovėjusios varpinės duris ir senu papratimu ėmė skambinti abiem varpais. Kaip kiekvieną sekmadienį prieš votvą ar sumą. Bažnyčioje ir šventoriuje esantiems per nugarą perėjo šurpas, lyg kas būtų skruzdžių įleides. Varpai skambėjo taip, kaip nuo neatmenamų laikų, ilgai, net ilgiau nei visada. Varpai, kurie nepavargdavo, ištikimai tarnaudavo auđru, sausrų ar pūgų dienomis.

Giedojimas baigtas. Dabar Vaitiekus, kaip visada, išėjo altoriaus žvakų degioti. Parapičiai matė, kad jo rankos kažkodėl dreboje, sunkiai beišlaikė dagti. Paskui nudengė raudoną užtiesalą. O kai prieš Šventčiausiąj vienu keliu priklaupė, arčiau būvę girdejo net smarkų stuktėjimą į grindis.

Žmonės kiek nurimo ir laukė kunigo išėjimo ir senu pradžios. Tik kas jis, iš kur, kaip galėjo nepastebėtas įeiti į zakristiją? Nejaugi gražino mūsų Vainorą? Tai dabar visi jį mylėtų, gal net saugotų, kad vėl nebūtų sumtas ir išvežtas.

Kodėl tas kunigas taip ilgai neišeina iš zakristijos? Juk žvakės veltui nedegiamos.

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

das pateiktas neteisingai) už jos 1984 m. straipsnį *Akiričiuose* apie rašytojo Algirdo Pociaus kūrybą, pavadinant „Tautos likimo kroniką“, cituoja Petrą Bražėną iš *Literatūros ir meno*: „recenzentės metodus net negailestingais klasinės kovos laikais, net ne pačiu geriausiu žodžiu minimo vulgarau sociologizavimo periode, būtų pasirodęs iš esmės tendencingas ir grubus“. Už ką recenzentė barama? Ji naudojanti „metaforinio skaitymo“ metodą, kuris pajungtas ideologiniam tikslui — tai apnuogintais primityvus antisovietizmas.

Ko siekia iševijos kritika, pasak Kazakevičiaus? „Jos tikslas vienareikšmis — objektyviai pripažinti nuenuginčiamus lietuvių sovietinės literatūros laimėjimus, užuominomis ir nutylėjimais pabandyti pritaikyti ją prie savo politinių ir ideologinių rūpesčių, padaryti ją „kryžiaus žygio“ prieš komunizmą sąjungininke. Vieno ar kito kūrinio išgyrimas už aukštas literatūrinės vertybes ir net už gyvenimišką tiesą (suprantama, su naudingais antisovietizmui komentarais) reikalingas emigrantų kritikai ir kitam tikslui: įtikinti skaitytoją visos lietuvių sovietinės ir užsienio literatūros mitine „vienybė“.“

Yra nuodėmių, kurios yra nedovanotinos. Ir jeigu Kazakevičius būtų šį straipsnį parašęs be šio sakinio, mes būtume galėję sau galvomis kaip ir paprastai palinguoti ir jį užjausti, kad vargšas sunkiai duoną užsidirba, jei jam nuolat reikia tokius piktus straipsnelius rašinėti. Tačiau tyčiojimas iš realios (ir — taip — giliai mitinės) lietuvių literatūros vienybės yra savęs statymas už tautinės bendrumėnės ribų — to negali pateisinti joks noras išlaikyti savo poziciją valstybės slaptojų policijoje. Tai šmaikštus ir taikus ėjimas, nes čia Kazakevičius žino, kad taiko ten, kur skauda. Kaip tik dėl to skauda dabartinis knygų draudimas ir mums, ir

Lietuvoje gyvenantiems, nes draudžiama skaityti *visa* ta viena vienintelė lietuviška literatūra, kur tik ji būtų spausdinama. Luoša, cenzoriaus operuota, subandžuota lietuviška knyga, ramentais besiramstanti, o tačiau dar vis tiek pavojinga, nes ji dalijasi ta vienybe, iš kurios Kazakevičius tyčiojasi. Ar patinka Kazakevičiui ir jo bendradarbiams Maskvoje, ar ne, vis tiek liks lietuvių literatūroje ir Aistis, ir Salomėja Nėris, ir Mykolaitis-Putinas, ir Ramonas, kaip ir šiuolaikiniai gyvieji mūsų rašytojai. Yra aišku, kad vyrams Maskvoje užvis svarbiausia yra žmonių kontrolė, ir todėl jiems būtų patogiausia, kad Lietuvos rašytojų darbai liktų be atgarsio. Iševijos kritikai kaip tik suteikia tą taip būtiną atgarsį. Tad nežiūrint, kaip mums būtų draudžiama, kiek kliūčių sudaroma knygai iš Lietuvos pas mus atvykti, mes galime ir turime knygas skaityti, apie jas kalbėti ir apie jas rašyti. Lietuvių literatūra yra viena, kaip yra vienas tautos likimas (aišku, mito prasme, bet ne tokia, kaip šią sąvoką naudoja Kazakevičius). Ir jis ir toliau liks nesuvedamas į Kazakevičiaus šiuo metu atstovaujamos sistemos rėmus, ji išskaitysime greičiau iš daugialypės prasmės kūrusios ir tebekuriančios mūsų literatūros. a. a. U.

Česlovo Grincevičiaus knygos „Vidudienio varpai“ suitiktuose š. m. balandžio mėn. 18 d. Jaunimo centro kavinėje: Stasys Baras, dr. Petras Kisielius, tėvas Jonas Borevičius, S.J. Nuotrauka Kazio G. Ambrozaičio

Penki lietuviai kalinamų rašytojų ir žurnalistų sąrašas

Liudas Dambrauskas, Gintautas Iešmantas, Vladas Lapienis, Viktoras Petkus ir Povilas Pečeliūnas išvardyti Sovietų Sąjungoje kalinamų rašytojų ir žurnalistų sąrašas, kurį platina JAV veikianti Tarptautinė Žmogaus teisių draugija (International Society for Human Rights).

Draugijos duomenimis, 59 rašytojai ir žurnalistai šiuo metu vargsta Sovietų Sąjungos konclageriuose, o šimtai kitų yra persekiojami. Penkiasdešimt devynių rašytojų įkalinimas terorizuoja tūkstančius kitų, kurie vertiami rašyti tai, kas jiems liepiama ir įtaigaujama, o ne tai, kuo jie tiki. Daugelį rašytojų sleigia kratų ir areštų baimė.

Tarptautinė žmogaus teisių draugija primena, kad 1984-1985 metais Gulago konclageriuose buvo penki rašytojai. Nežinomų aukų skaičius siekia tūkstančius. „Kaip mes galime leisti, kad rašytojai būtų masiškai persekiojami?“ — klausia draugija. Kreipdamasi į Amerikos viešąją nuomonę, ji ragina:

„Dalyvaukite šių rašytojų gynime ir stenkitės atkreipti į juos spaudos bei publikos dėmesį. Susitikite Sovietų Sąjungos atstovus, klauskite juos apie kalinamų rašytojų kančias. Remkite jų šeimą, rašykite joms laiškus, siųskite atvirukus ir siuntinius. Neapleiskite teroro aukų Sovietų Sąjungoje.“

Savo ruožtu, Žmogaus teisių

draugija stengiasi Amerikos Kongrese prarasti rezoluciją, kuri pasmerktų rašytojų persekiojimą Sovietų Sąjungoje. Amerikos rašytojams ir intelektualams išsiuntinėta peticija su rezolucijos projektu ir kalinamų rašytojų bei žurnalistų sąrašu. Kviečiame pasiklausti šios rezolucijos teksto:

„Kadangi persekiojimas, areštai ir prievartinis įkalinimas psichiatrinėse ligoninėse pažeidžia 59-ųjų rašytojų žmogaus teises;

„Kadangi Sovietų Sąjunga sistemingai cenzūroja rašytojus, poetus, žurnalistus, literatūros kritikus, ir tuo neleidžia formuotis laisvai opiniui rusų, ukrainiečių, estų, latvių, lietuvių ir kitose Sovietų Sąjungos tautose;

„Kadangi tuo pažeidžiami Sovietų Sąjungos pasirašyto Helsinkio Baigiamojo akto principai apie kalbos ir išraiškos laisvę;

„Kadangi šis išraiškos laisvės pažeidimas prieštarauja Jungtinių Tautų Žmogaus teisių deklaracijai, kurią yra pasirašiusi ir Sovietų Sąjunga;

„Kadangi arsi, prieš rašytojus nukreipta sovietinės valdžios politika — areštai, psichiatrinis kalinimas, prievartinė emigracija — eliminavo visą rašytojų kartą, o laisvi Sovietų Sąjungos rašytojai būtų galėję aktyviai prisidėti prie taikos išlaikymo pasaulyje, todėl jų persekiojimas yra didelė tragedija;

„Todėl mes, pasirašiusieji JAV piliečiai, ištikimi savo tradicijai ir paveldėtai laisvės idėjai, kreipiamės į savo išrinktus atstovus, prašydami jų priimti rezoluciją, kuri pasmerktų rašytojų traktavimą Sovietų Sąjungoje ir /arba/ paragintų, kad sovietinė valdžia paskelbtų visų kalinamų rašytojų amnestiją.“

Surinkus pakankamą skaičių parašų, šis rezolucijos projektas bus įteiktas JAV Kongreso atstovams. Šią iniciatyvą remia Tarptautinio PEN Klubo amerikiečių ir egzilių centrai, iševijų rašytojų draugijos ir panašios organizacijos. Ją reikėtų plačiau paskleisti ir lietuvių tarpe. Dėl Rezolucijos tekstų ir informacijos rašyti: International Society for Human Rights, P.O. Box 90, Toms River, New Jersey 08754. (Tel. 201 341-1441).

kž

Todėl nesibijome, kad ir žemė drebėtų, Ir kalnai virstų į jūrų gilumas. Gali sau užti ir kilti jų vandenys, Ir kalnai drebėti nuo jų galybės.

Galybių Viešpats su mumis, Mūsų globėjas Jokūbo Dievas...

Mišiolas buvo perkeltas pirmą į kaire, paskui į dešinę altoriaus pusę. Lyg būtų atnašaujamos pilnos mišios. Paskui agnosėliais skambino kaip per Pakylė-jimą. Ir didžioju varpu, kaip visados sekmadieniais esti. Paskui berniukai išnešė mišiola, Vaitiekus arnotą, užgesino žvakės. Tik žmonės nesiskirstė. Vis giedojo ir giedojo naujas giesmes.

Vienu metu Mykolienė pamatė, kad nuo didžiųjų durų per visą bažnyčią slenka, kelias eina prima vyrai, paskui ir moterys. Lyg upe plaukia pavasario ledai. Slinkties priešaky Narbutas, kuris visados neša procesiją kryžių. Neša jis jį ir dabar. Paskui jį visa bažnyčia iki altoriaus, toliau pasieniais lyg Kryžiaus kelius eitų. Niekas nejaucia, nesiskundžia nubrūžintais keliais. Nepajuto ir Mykolienė, kaip ir ji įsijungė į šią procesiją, kaip ir ji, praslinkdama pro didįjį altorių, su visais iškėlė rankas ir širdy kartojto: „Už ką baudi mus, Viešpatie?“

Negreit žmonės pradėjo skirstytis. Šventoriuj nestovinėjo, naujovių nepasakojo ir neklausinėjo. Kas tie smulkūs naminiai reikaliukai, palyginus su tuo, ką šiandien patyrė, pergyveno. Tie, kurie vėliau po mūsų gyvens, ar jiems bus suprantama, ar jie pajus padėties rimtumą? Mažai kas ir tikės, ką pergyveno ir iškentėjo jų tėvai ir tėvų tėvai. Geriausiu atveju jiems bus tik kaip legenda, herojiška istorijos iškarpa. Jų širdys nesuvirpės.

Ėjo, važiavo namo keliais, kekeliais

Kiekvienas kūrinys turi ir šešėlį

ČESLOVAS GRINCEVIČIUS

Nėra labai jauku būti* akivaizdoje prieš tokią gražią ir gausią auditoriją su menka, nedidele knyga. Kad toji knyga nėra verta dėmesio, įrodė ir vienas laikraščio kritikas, sakydamas, jog „tai tik nereikšmingos buities išskarpėlės“. Pabarė ir leidėjus, kad jie aplanke persistengė, nes „knygą beskaitant apima progresyviai kylantis nusivylimas“.

Rašytojo dalia sunkesnė nei kitų kūrėjų tuo, kad jis savo knygoj atskleidžia save, atidengia sielos kampelius, parodo slapčius užkampius, apsinuogina, todėl kiekvienas atsiliepiamas, draugiškas ar kitoks, tiesiogiai paliečia jį patį.

Be abejo, kiekvienas turi teisę pareikšti savo nuomonę, knygą priimti ar atmesti, pasakyti, jog tai geras, vidutinis ar menkas kūrinys. Kūryba nėra matematika ir skaičiais neišmatuojama, nors tarp labai gero ir labai blogo skirtumą pastebime lengvai. Tačiau, kaip yra su tais, kurie tarp tų dviejų kraštutinumų? Kas gali neklystantį pastumti svarstyklės į vieną ar kitą pusę? Gyvenime pastebime, kad svarstyklė volėjį saivaip stumdo skaitytojas ir kritikas dažniausiai pagal savo dvasinį artumą ar tolumą su kūrėju. Vienaip stumdo literatūros mokslo žmonės, kritikai akademikai, kitaip ne literatai, literatūros nestudijavę.

Kiekvienas kūrėjas, išleidamas kurį nors savo kūrinį į pasaulį, nelaiko jį tobulu. Jeigu lauktų, kol jis pats jį tobulai užbaigs, kai niekad neišleistų. O jei kas mano, kad jau sukūrė nepasiekiamą tobulumą ir ta tobulumo pats geris, su tokiu kažkas negerai. Joks kūrėjas nesijaučia per daug laimingas, matydamas, kaip per gyvenimą žengia jo kūrinys ir paskui jį sekta šešėlis. Šiandien regiu ir aš ne vieną didelį

*Zodis, tartas po Vidudienio varpų sutiktuvių š.m. balandžio mėn. 18 d. Chicagos Jaunimo centro kavinėje.

Rašytojas Česlovas Grincevičius skaito apsakymą „Pirmasis sniegas“ iš savo naujos knygos „Vidudienio varpai“ per knygos sutiktuves š.m. balandžio mėn. 18 d. Jaunimo centro kavinėje, Chicagoje. Nuotrauka Kazio G. Ambrozaičio

šešėlių. Bet jau per vėlu.

Sviesios atminties, didelis rašytojas, nepamirštas bičiulis Aloyzas Baronas sakydavo, kad jis dažnai sutikdavo žmonių, kurie mėgdavo klausinėti apie jo romanų, novelių charakterius. Jie mėgdavo „patikslinti“, atpažindavo save ar artimuosius. Net pasiūlydavo temas, siužetus. Greičiausiai taip yra su visais beletristais. Ir gerai, vadinasi, žmonės skaito, reaguoja, domisi knyga. Daug kas manęs teiravosi ir šiai knygai išėjus, ir kai kuriems apsakymams pasirodžius periodikoje: iš kur kilo idėja tokiam ar kitokiam pasakojimui, kiek toji istorija turi istorinį pagrindą ir t.t. Į porą jų atsakysiu.

Mes, vyresnioji generacija, buvom akivaizdūs liudininkai, kai Lietuvą ištiko pati šurpiaušioji tragedija, kai staiga atsivėrė lyg pragaro vartai.

Argi ne mūsų pareiga kiekvienam pagal savo paaukimą apie tai kalbėti tiems, kurie po mūsų gyvens? Kaip kas sugeba — teptuku, gaida, plunksna ar kita kalba. Jaunieji, kurie nėra patys to patyrę ant savo kailio, nėra pergyvenę, kaip pergyveno jų tėvai, niekad negalės suprasti ano košmaro. Tai ir bandžiau kaip sugebėdamas vieną kitą epizodėlį iš anų ir vėlesnių laikų, įvykių perkelti ir į knygą.

Argi nėra buvę atsitikimų Lietuvoje, kad žmonės, susirinkę į bažnyčią, ir be kunigo pergyveno mišių gaudų iškilmingumą? Yra buvę liudijimų, kad paskiri žmonės išgirsta ir varpus, ir vargonus, ir chorų giesmes, kai to visai nėra. Žinoma, didesniems realistams, kurie ar penkių pojųčių jokio šešto ar septinto negali įsivaizduoti, tokios fantazijos nepriimtinos

(Nukelta į 4 psl.)

ir ironizuoja: „Niekas negirdėjo, tik ji viena“. O vis tik gyvenime yra žymiai daugiau nesuprantamų reiškinų, negu mes žinome. Dramaturgas ir romanistas Juozas Grušas yra pasakęs, jog jei kūrėjas tikrovės nebūtų maišęs su fantazija, galbūt šiandien žmogus gyventų urvinį gyvenimą. Juk reikia ir pro regimą, empirinę tikrovę prasiveržti, bandyti siekti neregimosios. Fantazija turi galios gyvenimą padaryti gyvenimiškesnį, teisybę teisingesnę, gerį dar geresnį.

„Vilniaus laikrodžiai“ pirmiausia buvo įdėtas Drauge. Tuoju atsirado ir komentatorių. Vienas Laisvosios Lietuvos skaitytojas, pasigyręs, kad jis žina visą istoriją ir legendas apie Vilnių, bandė autorį pagąsdinti, kad istorija apie laikrodį yra grynas prasimanymas, to jis nėra girdėjęs, išgalvotas fantazijas žadėjęs ir spaudoje iškelti. Užklausu jo, ar jis yra skaitęs istorijas apie Vilniaus 17-to amžiaus nelaimės, Balinskį arba ir lietuvių kalba Šapoką? Prisipažino, kad ne. Byla buvo baigta.

„Kėdainių ožka“ — pasaka, bet turi istorinį pamušalą. Mano seneliams pasakoję jų seneliai, kad toks didingas laikrodžis su ožiu buvęs, tik kai sudėgė rotušė, nuvirto bokštas, galas buvo ir išradingam laikrodžiui. Kodėl iš to nepadaryti linksmesnė pasaką? Paskutinę vasarą prieš Vinco Krėvės mirtį buvau nuykęs į Philadelphiajį jo aplankyti. Su Krėve, mano profesorium, buvome artimai susidraugavę stovykliniais laikais Salzburge tuoju po karo, gyvenom po tuo pačiu stogu. Pas jį tušiomis negalima buvo vykti. Jis visad ragindavo rašyti. Nusivežiau „Ožkos“ juodraščių. Ir tas žmogus priėmė rašinį net labai šiltai. Tik pasiūlė praplėsti, pridėti, sugalvoti dialogą tarp „išminčiųingo“ burmistro ir „kvailes“ ožkos. Krėvė neminėjo, kad tai tik „tuščiažodžiavimas, daiktų ir žodžių surikiavimas“.

Dar Krėvė tada kalbėjo, kad Kėdainiai, kaip Vilnius ir Kaunas, senas miestas, turįs turtingą istoriją. Apie juos irgi reikia kurti pasakas, legendas, tokios fantazijos nepriimtinos

(Nukelta į 4 psl.)

Tomąs Venclova

1956 METŲ EILĖRAŠČIAI

I. H i d a l g o

Duok man ranką, Sancho. Broli mano, Aš pakilsiu. Negaliu. Tuojau. Štai, aš čia. Iš pamiršto romano Į nelygią kovą išėjau.

Koks apsunęs ir bejėgis kūnas! Niekad nesuovoksime, už ką Mudviem skirtos aikštės ir tribūnos, Tankų bokštai, virvė ir kulka.

Visas turtas — žodžiai neatsargūs, Visas menas — mirti ir mylėti, Visas atpildas — po didžio vargo Purvina planetos pakelė.

Riteris, kalbėtojas, žaidikas, Ženklinas kulkosvaizdžio švinu, Nebe pirmą kartą nužudytas, Nebe pirmą kartą gyvenu.

II

Aistrės, kančios ir nerimo saiku Bus atseikėta visa, kas tylėjo, Miegos lavonai, urnos, mazozejai, Tačiau gyvieji nesumerks akių.

III

Mes abu tik sekundę sugaišom ir jau niekad negrįšim atgal — į lapkričio lūžtantį braižą ties rusva Dunojaus banga; iškaitykim senovinį raštą, kitą laiką palieskim delnais — pasakytą: nuo Juodmaro krašto, ir atspėta: Karpatų kalnais.

Mums beliko erdvė ir agonija, ištuštėjo ginkluoti vagonai, nebeįstengsim atsukti — o, koks trumpas ruduo, kaip toli Antigonė, mano sesuo.

APIE ŪKANAS NIDOJE

O dešimtą nenusileisiu.

Ar tiki, ar nenori, ar netiki, Baigęs oras, viršūnės, kaitra. Šiandien saulė iš marių nebeteka Ir mūsų turbūt nebėra.

Lieka rūšas, ir laikas, ir rūpesčiai — Taip jau būna dangaus pakrašty, Ir atrodo, šią juostą parklupusią Pirmą kartą matau iš arti.

Vakarai išlietė į vakarą, Pušų kryžiams aparko stovėt. Nuobodoka, tuščia ir atvira, Ir vadinasi — kopų erdvė,

Ir iš tikro sunku atpažinti ją, Išpažinti legendų tiesas, Neišaususią Dieną Dešimtąją Atspindėt švyturių akyse.

Tomas Venclova, kuris šių metų Poezijos dienos Chicagoje šiandien 8 val. vak. Jaunimo centro mažojoje salėje skaitys paskaitą „Dabarties lietuvių poezija pasaulinės poezijos kontekste“ ir po to atliks savo ir kitų poetų kūrybos recitalį.

Nuotrauka Vytauto Mazelio

Praeities susitarim neliesti, Bet turiu atsimint būtinai, Kad paliko pasaulyje miestas, Kuriamė kitados gyvenai.

Kad už banko, bažnyčių, mokyklų, Už gelsvų kareivinių eilės Vakarai, atsimušę į stiklą, Ten byrėjo ant kiemo žolės.

Jie kartosis, neramūs ir ankštūs, Grindiniai tarsi akys pradžiūs, Vėl girdėsiu halvų asonansus Ir vienintelio miesto žodžius.

Jis iš naujo gyventi panorą, Vieną kartą be frazių dailių Per savaitę suvertas iš oro, Iš miglos, iš nakties, iš eilių.

ŠVENTOJI

Čia šviesa — nei klajojančios liūtys, Ir pušynai — dienos kupini. Lyg taurė subyrėjęs rugpjūtis Sublizgėjo tinklų vėrinys.

Taip, nuo seno mokėta gyventi, Nuo pajūrių pasaulių pamot — Odisejos auksinė pakrantė, Neramus elektrono akmuo!

Kiek gi kartų keliautojų akys Čia kartoję tarytum eiles Nepasiekiamą vardą — Itakė, Neapsakomą vardą — Hellas.

Kad skaitytum kaip graikišką dramą (Ji per amžius tebus nebaigta) Paskutinę šioj žemėje žemę, Kažkiieno pavadinimą šventa.

(Iš rinkinio 98 eilėraščių, 1977)

sustiprinti, pasiryžę, jei reikėtų, už savo tikėjimą, amžiną tiesą ir gyvybę atiduoti. Ejo namo nežinodami, ką rytojūs duos, kokios naujos aukos iš jų pareikaluos. Traukė tyliai, tik vieną kitą būtiną žodelį bendrakaišviamus numesdami, su jausmu, lyg patys būtų atlaikę mišias ir štai dabar tą brangią dovaną neša į namus.

Kitą sekmadienį žmonių į bažnyčią prisirinko dar daugiau. Ne visi iš dievobaimingumo. Kiti girdėjo, kad čia buvo kažkas nepaprasto. Ir šiuo kartą Vaitiekus išnešė ir pakabino arnotą. Žalia, kaip to reikalauja bažnytinis kalendorius. Buvo panašiai kaip ir per Sekmines.

Vidury savaitės nuo amžių švenčiama Kristaus Kūno šventė, būdavo didelė procesija per visą miestelį iki kapinių. Dabar paskelbta darbo diena, bet žmonių nei kiek nemažiau kaip visada. Tik tą ketvirtadienį baltą arnotą išnešė ne Vaitiekus, bet maršalka Narbutas. Nešė su tokia pagarba ir įkvėpimu, kaip nešų laimingas tėvas pirmagimį prie krikšto. Vaitiekus po praėjusio sekmadienio „už kurstymą prieš valdžią“ išėjo Vainoro keliais.

Po trijų dienų jau niekas negalėjo išnešti ir pakabinti arnoto. Sekmadienį susirinkę parapiečiai rado bažnyčios duris užrakintas ir užkaltas. Prie jų pakabintas raudonom raidėm užrašas, jog „bažnyčios lubos pradėjo skilti, pastatas gali griūti. Valdžia, kuri rūpinasi piliečių gerove, buvo priversta apsaugoti žmones nuo didesnės nelaimės“.

— Ne tik muša, bet ir meluoja, — skundėsi susirinkusieji.

Taip tęsėsi ilgą vasarą ir rudenį, žiemą ir pavasarį. Varpai skambėjo senu papratimu. Varpinė buvo nauja, tai niekas negalėjo tvirtinti, jog gali sugriūti. Prieš saulės iškilimą iš anapus miško, vidudienį ir po jos palydėjimo poilsui skambėjo

mažasis varpas „dan, dan, dan“, o šeštadienio vakarais ir sekmadieniais įsisiūbuodavo didysis ir po du kartus iš eilės trenkdavo „don don, don don, don don“. Vakarais, baigus mažajam skambinti, didysis dar tris sykus po tris suduodavo, sudrebindavo medinę varpinę. Kaip vietiniai pasakoja, kad tai už kažkokį karalių, kuris, gindamas tikėjimą, žuvo nuo pagonių. Ir taip bus daroma per visus amžius, visose bažnyčiose.

Prieš porą savaitių, sodams žydynt, Mykolienė, kuri nė sykio nepraleido varpų skambinimo, jų aidėjimo negalėjo sulaukti nei rytą, nei per piet. Žiūrėjo saulę, tikrino kiemo vartų šešėlį. Seniai turėjo būti po dvyliktos, o vis vien tylu. Negeras nujautimas palietė jos širdį, ir ji išėjo į miestelį patikrinti.

Taip, jau iš tolo pamatė prie varpinės kelis nepažįstamus vyrus. Jie storum lentom kalė, apkalė varpinės duris ir spyną pakabino. Dirbo rūpestingai, lyg ką gera ar reikalinga darydami, lyg kaimynui vėjo nuplėštą stogą taisydami ar bažnyčią vainikais puošdami.

— Atėmė ir varpus! Atsiminė moteriškė evangelijoj parašytus žodžius, jog „iš to, kuris nieko neturi, bus atimta ir tai, ką jis dar turi“.

Dieglys suspaudė šoną, kvėpuoti buvo sunku, kojų pavilkti negalėjo. Šiaip taip parsirado namie.

Paskui ji per tas dienas veik niekur iš savo kiemo nėjo. Ir jos jokia kaimynė nelankė. Ji tik valandą valandas praleisdavo besikalbėdama su žiedais ir bitėm, žiūrėdama į praplaukiančius debesis, klausydama upės šniokštimo.

Kai artėdavo vidudienis, mintimis grįždavo į pernykščius metus, kada per Sekmines lygiai taip pat švietė saulė ir didysis varpas mušė „don don, don don“.

Ji net manė, jog girdi labai tylų varpo garsą, girdi, kaip ir jis skundžiasi, kad negali tarnauti Dievuliui ir šioms parapiečiams. Juk varpas ne šiaip sau koks vario gabalas — jis panašus į gyvą. Kam gi varpus krikštytų. Taigi, didysis varpas jau ir krikštytas Juozapo vardu.

Vakare vėl spėliodavo, kada gi metas skambėti mažajam, o po to didžiajam. Aną savaitę laidėjo vieną jos gerą prietelių, Kazimierą iš pamirkės. Dievobaimingas žmogus buvo, per procesijas baldakimą nešdavo, kunigui kalėdodant pietus suruošdavo, o dabar kaip kokį pakaruoklį ar netikėlį reikėjo laidoti be kunigo, be bažnyčios ir be varpų! Kai leido karstą į duobę, viena moterėlė, lyg vaikai kad žaistų, iš kišenės išsitraukė mažytį varpelį ir ėmė skambinti. Graudžiau negalėjo būti.

Sukrečia drebulys kiekvieną kartą pagalvojus, jog ir ją taip palaidos. Be varpų! Jai atrodo, jog tada jos siela nerak kelio į Aukštybes, jog nebus kas apie ją praneš tenai šventajam Petriui, jog jai amžinieji vartai niekad nebus atkelti, jog tai didelis išniekinimas žmogaus pačio paskutinėje jo žemės kelionėje. Ji nei apsakytė, nei pati suprasti to nemokėjo, ką jautė.

Ji dabar kažin ką duotų, kad vėl būtų kaip buvę, kad nors galėtų klausytis varpų skambėjimo. Tiek nedaug ji nori. O jei ir vėl atidarytų bažnytelę, jei vėl būtų mišios, ji ten kasdien eitų, ji būtų laimingiausia savo gyvenime. Dažnai mąsto, kad tik nustojus pajuntama vertė to, ko nustojai. Kaip ji to nežinojusi visą gyvenimą, praleidusi arti bažnytelės ir tik retai dažniau nei sekmadieniais ją lankydama. Gal už tai Dievulis ir ją, ir kitus ir nubaudė atimdamas. Dabar, nors prieš mirtį, skaudžiai pamokytą ji būtų tokia gera.

žino, gal tai paskutinis kartas.

Varpai jai leido atsiklausyti pakankamai. Užbaigė taip, kaip visada: mažajam nutilus, didysis dar porą sykų silpniau atsiliepė, padėjo tašką.

Šūrupas ėjo Mykolienės kūnu. Ji dar ilgokai stovėjo prie kiemo vartų. Atrodė, kad ir dabar visi lyg miegotų — jokio judėjimo. Praverusi vartelius, greitais žingsniais patraukė bažnyčios link. Ji pati nori pamatyti varpinę, kuri turėtų būti atidara, pasiteirauti ko nors, kas buvo tas, kuris taip padarė, užkaltas lentas atluop, abu varpus išjudino ir ilgai leido jiems džiuginti tikinčiuosius.

Priebėgusi pastebėjo, kad durys į varpinę lygiai taip pat buvo užkaltos, kaip ir vakar vakare. Didelės vinyrės ir storos lentos nebuvo pajudintos. Reikėtų daug darbo ir triūso, norint atplėšti užkalimus. O jei kas ir mėgintų padaryti, tai nuo valdžios būstinės, kuri čia buvo tik už keliolikos pėdų, nei musė negalėtų pasislėpti. Ne, valdžios žmonės ramiai sukinejosi apie savo buveinę. Aišku, jie nei girdėjo, nei regėjo. Būtų visai kas kita, būtų sujudimas, jei be jų žinios kas įsibrautų į varpinę ir būtų pajudinęs varpus.

Grįžo moteriškė lėtu žingsniu stebėdamasi, kad visoj gatvėj nei vienas neiškisio galvos iš kiemo, nesistebėjo varpais. Lyg niekur nieko. Ji vėl pasinė tarp savo piliarožių ir jazminų ir negalėjo suprasti, kas įvyko. Ji tik šią valandą buvo tokia laiminga, kaip retai kada anksčiau.

Gal varpai daugiau neskambės, gal tų dangiškių garsų žemėje Mykolienė negirdės, bet tai, ką ji dabar patyrė, kas širdin jėgo, neišeis. Ji tokia dėkinga Aukščiausiam, kad laimės užteks visoms jos likusio gyvenimo dienoms ar valandoms.

Palaimintas Sekminių vidudienis ir to vidudienio varpai.

Pianistės Dalios Sakaitės rečitalis

SAULIUS CIBAS

Lietuvių pianistų Amerikoje turime nedaug. New Yorkas gali didžiuotis, turėdamas net dvi iškilias pianistes, Aldoną Kepalaitę ir Dalią Sakaitę. Dalios Sakaitės rečitalis balandžio mėn. 5 d. St. Michael's salėje Manhattane buvo graži muzikinė šventė.

Koncertas pradėtas Haydno Sonata in A Flat H. XVI:46, kuri susidaro iš trijų dalių. Pirmoji, *Allegro moderato*, klausytojus džiugino pianistės elegantišku frazavimu ir laisvai paskambintais melodijos pagražinimais, kuriais pasižymi šis klasicizmo perlas. Po tokios gyvos įžangos, antroji dalis, *Adagio*, įtraukė į kito pasaulio tylią dramą. Čia pianistė parinko puikų tempą, tempą su *itampa*, ir pajėgė sujungti pirmas dvi labai skirtingas sonatos dalis, pabrėždama „bendrą siūlus“, būtent triolių svarbią rolę abiejose dalyse. Po šių gilių minčių, finalas *Presto* jos pirštams lakstė, kaip išdykęs vaikas (bet vaikas su pasigėrėtina technika).

Toliau ejo, ir pirmąją dalį užbaigė, Schumanno *Etudes symphoniques*, Op. 13. Tai kūrinys — tema ir variacijų forma, kurį pianistė papildė, pagal tradiciją, Schumanno penkiomis variacijomis, išleistomis po jo mirties. Šios penkios variacijos, kurias galima įterpti nesvarbu kokia eile, ir nebūtinai gale, nėra nė kiek silpnesnės, negu pagrindinės. Visai atvirkščiai: jų tarpe yra keletas, kurios yra nepaprasto grožio, ir jų įterpimas pajvairina šį sudėtingą veikalą. Tema buvo paskambinta oriai, ir jos architektūrinės detalės buvo pabrėžtos. Variacija sekė variacija, viena iš žymiausių pateikta su nepaprastu švelnumu, o pati paskutinioji — įspūdingas maršas.

Pianistė Dalia Sakaitė

Pianistė lengvai nugalėjo jo sunkumus — tiršti, greitai besikeičią akordai, skrendančios oktavos — šie „priešai“ krito be pasigalėjimo.

Antroji dalis pradėta Paderewskio *Melodija*, Op. 16 No. 2. Šis romantiškas kūrinys nuskambėjo, kaip daina. Pianistės pinta melodijos linija savo kiekiu pasisukimu atskleidė naujus grožius. Šis mažas šedevras paliko neišdildomą įspūdį. Gaila, kad jis taip retai girdimas. Toliau ejo Vainiūno Sonata-fantazija. Tai efektingas kūrinys, pilnas įvairumo ir misterijos, ir pianistė gražiai perdavė jo gamtos garsus. Šis kūrinys savo paslapčių neišsipašakojo per vieną išklausymą, ir norėtusi jį vėl išgirsti artimoje ateityje.

Antrosios dalies pažiba buvo Liszto antroji *Baladė*.

Baladė — tai kūrinys, kuriame vaizduojami didvyrių (ir mūsų visų) nuotykių: gamtos ir sielos audros, sunkios kelionės, tose kelionėse sutikti džiaugsmas ir pavojai, o galų gale mirtis, ramybė, pergalė. Dėl to aišku, kad šie metaforiniai kūriniai dažnai reikalauja nepaprastų techninių sugebėjimų, o taip pat ir nepaprasto jautrumo. Viso to pianistė neturėjo. Jos oktavų pasažai stebino savo greičiu ir tikslumu. Kūrinio orkestrinė jėga: pirmoji tema sugrįžo lyg trimtais pučiamais, o aplink ją lakstė gamos per klavišus, švilpdamos kaip vėjai.

Kūrinys, kuris užbaigė koncertą, tai kito kompozitoriaus, Chopino *Baladė* Op. 23, kurios įvairias dalis pianistė meistriškai sujungė, ir kurios paskutiniosios virtuozinės minutės sukėlė

publikos didelį entuziazmą. Pianistė publiką patenkino dviem bisais: Saint-Saens surkurta ir Godovskio pianinui pritaikyta *Gulbe* ir Bacevičiaus nuotaikingomis variacijomis Suktinio tema.

Šis koncertas buvo pakartotas balandžio mėn. 27 d. Kultūros židinyje, Brooklyne. Be kitų, jau išvardytų ypatybių, reikia paminėti ir pianistės pasigėrėtiną programos sudarymą, kuris parodo jos patyrimą ir jautrumą. Štai vienas pavyzdys: Vainiūno kūrinys užsibaigia tyliomis boso gaidomis — kaip tik toje muzikinėje bedugnėje, iš kurios pakyla šėkančio kūrinio, Liszto baladės, pradžia. Ar tai paprastas sutapimas? Manau, kad ne. Dalia Sakaitė — tai pianistė, kuri savo siela ir techniniais sugebėjimais įrodo savo aukštą muzikinį lygį.

Chicago's teatruose

Nobelio laureato Becketto drama

Airių kilmės, prancūzų kultūros romanistas ir dramaturgas Samuel Beckett, 1969 m. laimėjęs Nobelio literatūros premiją, šiemet sulaukė 80 m. amžiaus. Jis yra buvęs artimas James Joyce draugas, dalyvavo prancūzų rezistenciniame sąjūdyje ir nuo 1945 m. galutinai įsikūrė Prancūzijoje. Beckett'as laikomas vienu iš įtakingiausių naujųjų laikų rašytojų, kūrybingai prabilęs savo beletristika, poezija, kritikos straipsniais, dramomis scenai, filmams, radijui ir televizijai.

Jo 80 m. sukaktį pagerbdamas pirmaujantis Chicago Goodman teatras pastatė du dviveiksme dramą „Happy Days“. Vaizduojama pirmame veiksme iki juosmens, o antrame — iki smakro į smiltis nugrimzdusi moteris Winnie, kuri vis dėlto randa savyje jėgos gyventi, įvertina savo mizerijos momentus ir savo nežmonišką padėtį pakelia su optimizmu ir humoru. Pirmą kartą ši drama buvo pastatyta New York'e 1981 metais. Tai absurdo teatro pavyzdys, kuris, kaip kritikai sako, parodo, kad net ir pasiekus žmogiškos mizerijos dugną, galima išlikti su gyvu ir optimistišku nerimu. Kas mėgsta naujumus, neįprastus keistumus, simbolines mįsles, drama tam gali būti įdomi.

Ją atlieka tik du aktoriai. Jo Henderson atėjusi iš Off-Broadway, gilaus patyrimo aktorė. Ji beveik viena visą vaidinimą išveža. Jos partneris Richard Spore taipgi daug pasireiškęs scenoje ir filmuose, bet čia mažai figūruoja. Režisierius Andrei Belgrader, rumunų kilmės, dirbęs Bostone (kur laimėjo kritikų žymenį), New York'o Off-Broadway, dabar kuria naują muziklį ir dėstas vaidybą Yale dramos mokykloje.

Muzikinė komedija

Pagal Howard Ashman surkurtą skriptą ir dainų tekstus, kompozitoriui Alan Menken parūpinus melodijas orkestrui ir gausioms dainoms, Candlelight Dinner Playhouse teatras Chicago pietvakariuose (5620 S. Harlem) stato iki rugsėjo 14 d. muzikinę komediją „Little Shop of Horrors“. Tai savotiška, linksma pasaka apie gelii krautuve, apie datų gydytoją. Visur su išpūstais perdėjimais, su gausiomis komiškomis scenomis, lengvu baletu, dainomis, lydimomis soku. Žiūrovus gerokai stebina teatro technika. Scena daugelį kartų ir prasiskleidžia, nusileidžia ir vėl iškyla. Rodomas augalas, su ilgomis šaknimis ir lyg arbūzo galva, gausiai žiopiojanti ir dainuojanti, vis auganti, kol pagaliau vieną po kito praryja tris žmones.

Tai toks smagus, pramoginis farsas, publikai prajuokinti ir pradžiuoti. Kaip visada šiame teatre, taip ir šiuokart William

Jo Henderson (Winnie) Goodman teatro Samuel Becketto dramą „Happy Days“ pastatyme. Nuotrauka Kevin Horan

Pullinsi režisūra išradinga. Aktoriai parinkti su plačiu patyrimu: Gene Weygandt laimėjęs Jefferson žymenį, Hollis Resnik vaidinusi Apollo ir Goodman teatruose, kurie yra vieni iš geriausių Chicagoje. Malcolm Rothman — Lyric operos choro dainininkas, Paula Newsome baigusi Webster universiteto teatro menų konservatoriją, Ora Jones Notre Dame universitete gavusi komunikacijos ir teatro bakalauro laipsnį. Šiame pastatyme nėra kokių psichologinių ar minties gelmių, bet žiūrovai turi progos malonijai pramogoj praleisti vakarą.

J. Pr.

Kiekvienas kūrinys turi ir šešėlį

(Atkelta iš 3 psl.)

ypač jei turima istoriografinis pagrindas. Pasakojimus, istorijėles ar net anekdotus reikia pratęsti. Tik žmonės be vaizduotės, dideli realistai legendinio žanro negali nei suprasti, nei pakęsti. Legendinis pradai — slidus. Daug kas mėgina į jo kalnelį kopti, dažniausiai nesėkmingai. Tik „nereikia išsigąsti ir lįsti po stalą nuo kiekvieno stuktėlėjimo į šoną“.

„Ozka“ buvo spausdinta *Aiduose*, *Skautų aide*; Cicero Aukštesnioji liuanistinė mokykla išleido atskiru leidiniu. Mano tada dar mokinė A. Arštikytė ir R. Skorubskaitė išvertė į anglų kalbą ir išspausdino *Lietuvių dienose* angliškajame skyriuje. Mergaičių stovykla Dainavoje suvaidino. Inscenizavo ir režisavo Elena Bradūnaitė. Ačiū už dėmesį. Atsiprašau už Jūsų sugaišintą laiką.

BALTISTIKOS STUDIJŲ KONFERENCIJA

Dešimtoji Baltistikos studijų konferencija vyks š.m. gegužės mėn. 29-31 d. University of Wisconsin, Madison. Konferencija rengia Baltistikos studijų puoselėjimo draugija (Association for the Advancement of Baltic Studies — AABS), įsisteigusi 1968 metais ir įvairiopaš būdais skatinanti estų, latvių ir lietuvių kultūrinės ir geopolitinės studijas.

Iš lietuvių arba liuanistinėmis temomis pranešimus pateiks bei simpoziumuose dalyvaus: Jūratė Izokaitė-Avižienė, Audronė Barūnaitė-Willeke, Diana Bieliauskas, Jurgis Blekaitis, Milda Danytė, Mykolas Drunga, Vilius Lukas Dundzila, Saulius Girnius, Augustinas Idzelis, Astride Ivaska, Vytautas Kavolis, Kestutis Keblys, Violeta Kelertienė, Dalia Kučėnienė, Danutė Liaubienė, Algis Norvilas, Dana Račiūnė, Jonas Račkauskas, Janina Rėklaitienė, David Robinson, William Schmalstieg, Julius Slavėnas, Rimvydas Silbajoris, Leonardas J. Šimutis, V. Stanley Vardy, Bronius Vaškėlis, Tomas Venclova, Ričardas Vidutis, Stephen Young, Eglė Viktorija Žygyaitė.

Norintieji Baltistikos konferencijoje dalyvauti gali kreiptis į Vilių Dundzilą, Baltic Studies Center, 818 Van Hise Hall, 1221 Linden Drive, Madison, Wisconsin, 53706. Tel. 608-262-2192.

Naujos plokštelės

• EIKIME MUDU ABUDU. Harmonizuota lietuvių liaudies muzika. Atlieka Balio Pakšto birynių trio, Čikagos kanklių ansamblis, Rūta Pakštaitė, sopranas, ir Algis Grigas, baritonas. Instrumentavo Balys Pakštas ir Emilija Sakadolskienė. Įrašyta ZEM Studio, Cicero, Ill. Meninis apipavidalinimas Petro Aleksos. Išleido Verra Records, Chicago, Ill., 1986. Kaina 10 dol. Gaunama „Drauge“.

Pirmoje pusėje: 1. Vai ir prijoto (harm. Juozas Strolia), 2. Drobėlės (išplėtojo Vytautas Jančys), 3. Jau saulutė leidos (harm. Teodoras Brazys), 4. Tėlių klumpakojis (harm. Algimantas Prusevičius ir Vytautas Četkauskas), 5. Oi laukiau, laukiau (harm. Lionginas Abarius, aran. Algimantas Prusevičius), 6. Oi giria, giria (harm. Mikalojus Konstantinas Čiurlionis), 7. Ėšk, karvute (harm. Juozas Gruodis).

Antroje pusėje: 8. Pasvarcyk, antela (harm. Aleksandras Kačanauskas), 9. Lopšinė (išpl. Vytautas Jančys), 10. Eikime mudu abudu (harm. Alfonsas Mikulskis), 11. Šių naktelių (harm. Jonas Švedas), 12. Oi griežle, griežle (harm. Algimantas Raudonikis), 13. Rauda „Bėkit, bareliai“ tema (Balys Pakštas).

Plokštelės albumo įdėtinuose lapuose išspausdinti dainų žodžių tekstai, vertimai į anglų ir vokiečių kalbas bei paaiškinimai. Į anglų kalbą vertė Rūta Pakštaitė, Emilija Sakadolskienė, Romas Sakadolskis, j vokiečių — Vanda Matiukienė, Susanne Wagner. Paaiškinančius aprašymus paruošė Emilija Sakadolskienė.

ATITAIŠYMAS

Redakcija apgailestauja, kad praėjusio šeštadienio numerį prie straipsnio „Cernobylio branduolinė nelaimė ir Lietuva“ buvo įdėtas žemėlapis, rodantis pasklidusių radioaktyvių medžiagų plotą, kuriame nebuvo pažymėta Lietuva.

Švelnūs gamtovaizdžiai Ilonos Pėterienės parodoje

Ilnona Avižienytė-Pėterienė meno studijas baigė 1968 metais Kalifornijoje, UCLA įsigydamas B.A. laipsnį. Tuos metus laikysime jos kaip menininkės karjeros pradžia. Pagal vėliausioje jos parodoje pateiktą sąrašą, nuo tų metų iki dabar parduoti 132 jos paveikslai (ir tai nepilnas sąrašas), kurie yra paplitę nuo Havajų ir San Diego iki New Yorko, nuo Albertos iki Texas. Jos darbų užtiktumėme Prancūzijoje, Australijoje ir net Hong Konge. Tai rodo menininkės populiarumą, ypač Kalifornijoje, kur ji pardavė 70 darbų. Colorado valstybėje jos meno mėgėjai yra nupirkę 34 jos darbus. Ji tenai yra turėjusi sėkmingas parodas ir viena galerija ją reprezentavo aštuonerius metus.

Dailininkė yra suruošusi 14 savo vienos ir dalyvavo daugelyje bendrų parodų ne tik Kalifornijoje, bet ir Denveryje, Rochesteryje, N.Y., Clevelande, El Paso ir anoj pusėj Pacifiko, Hong Konge. Vėliausioje parodoje š.m. balandžio mėnesį International Student Center Art Gallery, UCLA, ji išstatė 35 darbus, iš kurių du buvo parodai paskolinti privačių kolektyvų.

Ilnona Avižienytė-Pėterienė tapo aliejiniiais ir akriliniiais dažais, rečiau vartoja „mixed media“. Vėliausias ciklas — gamtovaizdžiai. Jos pačios žodžiais tariant, ji tapo „siandieninius gamtovaizdžius“. Anksčiau ji tapydavo daugiau pajūrio ir dykumos siužetus, gelii natūrmortus, o dabar daug kur savo paveiksluose ji jau nukeliavo į vasaros bei žiemos Kalifornijos ir Colorado kalnus. Jos paveikslai daugiausia didesnio formato. Didžiausi parodoje — 36 iš 48 colių, kiti nedaug mažesni. Visi tapyti drobėje.

Menininkė jau turi savo stilių ir savitą paletę, tapo autoritingai ir nuo to laiko, kai

Ilnona Avižienytė-Pėterienė

kuriose jos paveiksluose nebeturi net teptuko brūkšnių.

Kompozicijoje ji dažnai ir gražiai iškelia paveiklo meninį dėmesio centrą, kaip, pvz., „Blue Carbon“, nors kai kuriuose kituose, greičiausiai ankstyvesniuose paveiksluose to pasigėndi. Impozantiški ir stiprūs yra jos drąsiai tapyti paveikslai, kaip „Reflections“, „Sundown“ ir „Blue Carbon“, primenantys 1950-1960 metų prancūzų modernistus. Vienas iš savo spalvų koloritų ir nuotaka labai gerą įspūdį paliekančių paveikslų parodoje yra „Navajo Springs“.

Šis paveikslas tikrai užangažuoja žiūrovą savotiška dykumos mistika ir gal reflektuoja Navajo indėnų kilimų mozaiką. Priešingybė šiam paveiksliui yra jos, turbūt ankstyvesnis, „Desert Springs“, kur detalės dar gana ryškios, objektai realistiškesni.

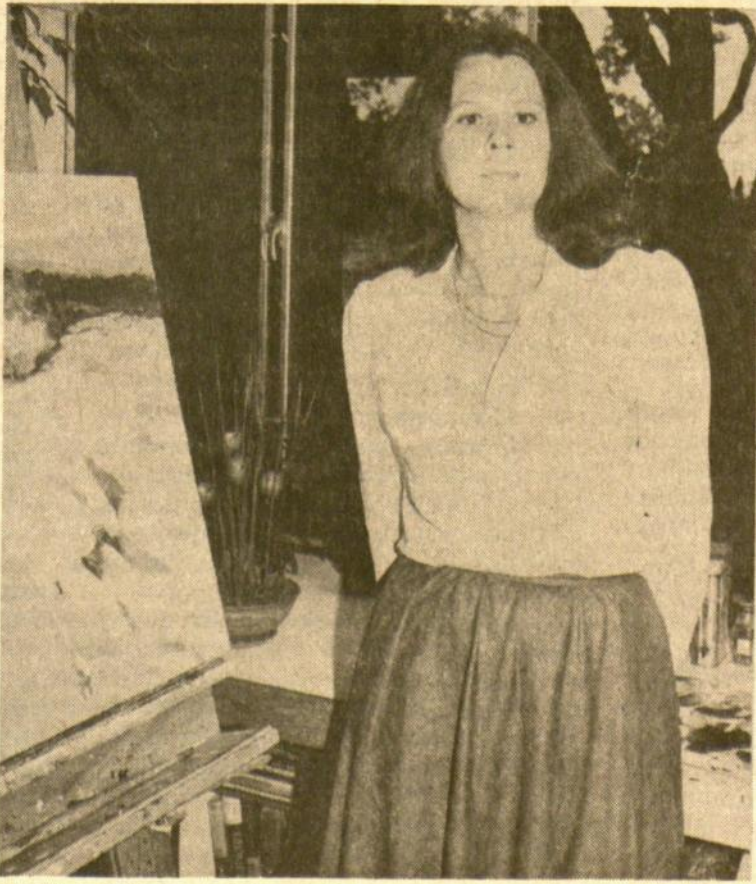
Vėlesniuose jos darbuose matyti įveikta technika, stipri spalvų orkestracija ir tvirtas menininkės autoritetas kompozicijoje. Tokį įspūdį sukelia „Amethyst Springs“, ar „Landforms“. Juose neįsivaizduojami detalės ar gyvybės bet kokiu forma (žmoniu, gyvūnu, ar paukščiu, net medžių ar gelii), matai tik visumą, išgyveni gamtos didingumą ir pajunti jos belaiskiškumą.

Menininkės ankstyvesniuose darbuose buvo daugiau dekoratyvumo, realistiškumo, gal dėl to ir toks jų populiarumas. Atrodytų, kad Ilonos Avižienytės-Pėterienės paveiksluose jos meno pirkėjai mėgsta matyti horizontą, kalnus, žolę, gėles ir debesis, nors jie pavaizduoti tik užuomina, spalvomis ir be apibrėžimų. Kartais neverta keisti siužetą ar tapybos charakterį, jeigu menininkas save visiškai išreiškia, jei žiūrovams paveikslai patinka ir jie juos perka. Ilnona Pėterienė tačiau veda žiūrovą savitu keliu, nešokiruodama ir nepasiduodama pagundai žiūrovui pataikauti. Paveiksluose jaučiamas lengvumas žiūrovui sukelti savotiškai svajingą nuotaiką, pakelia j orą, jautiesi, tarsi žiūrėtum į gamtovaizdį iš paukščio skrydžio aukštumos arba nuo aukšto kalno viršūnės.

Jos vienintelis išstatytas natūrmortas „Composition“ — mažiausio formato paveikslas parodoje, labai įdomus savo gera kompozicija ir syksčiu spalvingumu, jauskus ir beveik abstraktus. Šis, kaip ir keli kiti panašūs Ilonos Avižienytės-Pėterienės paveikslai, na ir visa paroda, palieka labai gerą ir malonų įspūdį. Ji artėja prie subtilaus abstraktiškumo. Menininkė — tai didelis žingsnis pirmyn.

Menininkės ankstyvesniuose darbuose buvo daugiau dekoratyvumo, realistiškumo, gal dėl to ir toks jų populiarumas. Atrodytų, kad Ilonos Avižienytės-Pėterienės paveiksluose jos meno pirkėjai mėgsta matyti horizontą, kalnus, žolę, gėles ir debesis, nors jie pavaizduoti tik užuomina, spalvomis ir be apibrėžimų. Kartais neverta keisti siužetą ar tapybos charakterį, jeigu menininkas save visiškai išreiškia, jei žiūrovams paveikslai patinka ir jie juos perka. Ilnona Pėterienė tačiau veda žiūrovą savitu keliu, nešokiruodama ir nepasiduodama pagundai žiūrovui pataikauti. Paveiksluose jaučiamas lengvumas žiūrovui sukelti savotiškai svajingą nuotaiką, pakelia j orą, jautiesi, tarsi žiūrėtum į gamtovaizdį iš paukščio skrydžio aukštumos arba nuo aukšto kalno viršūnės.

Jos vienintelis išstatytas natūrmortas „Composition“ — mažiausio formato paveikslas parodoje, labai įdomus savo gera kompozicija ir syksčiu spalvingumu, jauskus ir beveik abstraktus. Šis, kaip ir keli kiti panašūs Ilonos Avižienytės-Pėterienės paveikslai, na ir visa paroda, palieka labai gerą ir malonų įspūdį. Ji artėja prie subtilaus abstraktiškumo. Menininkė — tai didelis žingsnis pirmyn.

Vytautas Plukas

Dailininkė Ilnona Avižienytė-Pėterienė

Nuotrauka V. Pėterio